

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-125>

УДК 378.147.88+81-13

Моренцова А.В.Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**САМОСТІЙНЕ ЕКСТЕНСИВНЕ ЧИТАННЯ АДАПТОВАНИХ КНИГ
АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ У НЕМОВНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Анотація. У даній статті розглядаються можливості впровадження екстенсивного читання в методики викладання англійської мови у вищій школі. Зауважено, що при екстенсивному читанні студенти вчать читати, фактично читаючи, а не досліджуючи тексти з вивченням словникового запасу, граматики і фраз. При екстенсивному читанні студенти можуть працювати з текстами індивідуально і практично без сторонньої допомоги. Автором з'ясовано, що екстенсивне читання має багато переваг, серед яких поліпшення навичок читання і письма, зростання словникового запасу, а також підвищення самооцінки і мотивації студентів. Запропоновано при викладанні англійської мови використовувати адаптовані книги на англійській мові. Зауважено, що належна підготовка викладачів для викладання іноземної мови студентам може вирішити більшість проблем, пов'язаних з читанням та вибором адаптованих книг. На основі дослідженого матеріалу надаються загальні рекомендації щодо поєднання екстенсивного і інтенсивного читання.

Ключові слова: екстенсивне читання, іноземна мова, вища освіта, розуміння прочитаного, вільне володіння.

Morentsova AllaNational Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”**INDIVIDUAL EXTENSIVE READING OF ADAPTED BOOKS
IN ENGLISH IN NON-LINGUISTIC UNIVERSITIES**

Summary. This article deals with the possibilities of implementing extensive reading into the language courses of universities. With extensive reading, students learn to read in actual fact, instead of studying texts, analyzing vocabulary, grammar and phrases. Extensive reading captivates students reading texts for enjoyment and to develop general reading skills. In extensive reading the students can work with the texts individually and practically without assistance. Author mentioned in this article many of the benefits of extensive reading. These benefits include gains in reading and writing competence, growth of vocabulary, and increases in self-respect and motivation of students. Reading books can be a good way to acquire new vocabulary, see grammar in action and develop understanding of a language. It is important that the books are interesting to students and at a level appropriate to their reading ability. With extensive reading, students improve overall language competence. The main aim of the present study was to investigate the use of adapted books in English in teaching English as a foreign language. For students we would recommend using books which have been adapted for reading in English by avoiding using difficult grammar and extensive vocabulary. Proper teacher training for teaching a foreign language to students can solve most reading-related problems. Despite the fact that the teachers are aware of the importance of adapted books in teaching English as a foreign language to students, there is still a lot to be done concerning the selection of adapted books. For those interested in implementing a reading plan to foster reading skills, critical thinking, and creativity among students, we recommend combining different approaches, such as merging elements of extensive and intensive reading. The author confirms the positive results of using imaginative literature (in particular, adapted books in English) in the educational process. The article concludes that a meaningful choice of literature recommended for students for extensive reading is one of the main tasks of a modern English teacher.

Keywords: extensive reading, foreign language, higher education, reading comprehension, fluency.

Постановка проблеми. В умовах модернізації системи освіти навчання іноземним мовам у ВНЗ технічного спрямування вимагає додаткових змін для того, щоб відповідати потребам сучасного етапу економічного, соціального і культурного розвитку суспільства. У 2019 році Міністерство освіти і науки України прийняло «Концепцію розвитку англійської мови в університетах». За цією Концепцією планується, що до 2023 року володіння іноземною на рівні не менше В1 стане обов'язковою умовою для вступу на бакалавра, для випуску встановлюється рівень В2. Для задоволення підвищених вимог щодо навчання англійської мови в документі передбачається організація мовних курсів та інтенсивів. Для заохочення університетів до викладання і студентів до вивчення англійської мови прийнятою концепцією заплановано збільшення годин та внесення змін до змісту мовних дисциплін. В Концепції

зазначається, що: «Англійська мова визнається ключовою компетентністю сучасної людини, ключовим інструментом міжнародного спілкування в академічному та професійному житті та для розвитку країни в цілому, засобом доступу до знань, умовою ефективною світової інтеграції та фактором економічного зростання країни» [9]. Уроки англійської мови спеціального використання повинні бути оцінені з огляду на компетентності, інтерактивні та студент-орієнтовані підходи, які сприятимуть автономії, залученню та мотивації студентів [9]. Проте прийнята Концепція має в цілому декларативну форму і потребує додаткового опрацювання із забезпеченням створення програми реорганізації навчально-виховного процесу та вдосконалення освітніх програм.

Основною метою вивчення іноземної мови у немовних ВНЗ є формування комунікативної та мовної компетенції. Однією з основних особли-

востей вивчення англійської мови у ВНЗ України є відсутність відповідного мовного оточення. Різні вікові категорії студентів, різні рівні їх мовної підготовки також створюють певні особливості. Ці та інші ознаки призводять до того, що викладання іноземних мов стає дедалі все більш комплексним, потребує виявлення, застосування та вдосконалення численних різноманітних підходів і засобів. Є загальновідомим фактом, що читання сприяє формуванню грамотної мови. Вивчати правила і загальний теоретичний матеріал необхідно, але саме читання робить мову лексично повною і правильною. Ефективність використання текстів, пов'язаних з вивченням країни і культури студійованої мови, так званих, соціокультурних текстів, визнається багатьма фахівцями як таке, що сприяє іншомовному спілкуванню. Читання таких текстів позитивно впливає на вдосконалення знання мови, підвищення мотивації до її вивчення, призводить до кращого розуміння прочитаного, розширенню обізнаності щодо культури країни студійованої мови, отже, в цілому, сприяє формуванню соціокультурної компетенції студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цілі, зміст, методи та засоби навчання іноземних мов докладно розглядаються, зокрема, в розробленому дослідченими фахівцями, доктором педагогічних наук, професором Тарнопольським О.Б. і кандидатом філологічних наук, доцентом Кабановою М.Р. підручнику «Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі». Автори підручника стверджують: «Всі навчальні тексти (для письмового та усного мовлення), які добираються для курсу іноземної мови у ЗВО, мають бути автентичними» [7]. Адже, як зазначається у підручнику, якщо навчальні тексти не будуть автентичними, то студенти втраять можливість оволодівати автентичними моделями спілкування (перш за все спілкування в професійному середовищі). Проте визнається, що будь-які автентичні тексти, використанні з навчальною метою, автоматично можуть розглядатись як навчальні. Щоб автентичний текст став навчальним, він може потребувати внесення до нього певних змін. Для використання текстів з навчальною метою у ВНЗ дібрані автентичні тексти, як правило, перетворюються у синтезовані, на відміну від істинних текстів, які є незмінними автентичними текстами. На базі автентичних текстів із внесеними до них з навчальною метою спрощеннями створюються адаптовані тексти. Такі адаптовані тексти, на думку укладачів підручника, «не відображають реального мовлення носіїв мови» [7]. Автори підручника рекомендують в якості типових автентичних текстів для читання студентами, які вивчають англійську мову для суто професійних цілей в технічному ВНЗ, використовувати автентичні підручники з фахових дисциплін, видані ВНЗ англійськомовних країн для підготовки відповідних фахівців. У підручнику стверджується, що «адаптовані та створені/модельовані тексти неприйнятні для навчання мови у ЗВО, оскільки вони позбавлені автентичності» [7]. Проте автори схвалюють використання синтезованих текстів, обґрунтовуючи тим, що такі тексти оптимально пристосовані до потреб навчального процесу.

Питання застосування читання на іноземній мові як виду мовленнєвої діяльності

та у самостійній роботі студентів в процесі навчання іноземної мови досліджували у своїх роботах численні фахівці (Матвеев С.О., Бессерт О.Б., Ачкасова Н.Н., Нелюбін Л.Л., Стрекалова М.Д., Зиміна С.О., Новікова Н.Н., Кіріна Т.П., Лешньова Н.О., Павлова Л.В., Сергеева О.А., Токменко О.П., Курбатова Т.В., Бондарук Я.В.). Розробники навчальних матеріалів та викладачі в процесі підготовки до занять методично опрацьовують дібрані мовленнєві матеріали із перетворенням істинних автентичних текстів у синтезовані автентичні, які можуть бути використані як навчальний мовний матеріал. Також можливо використання збірок науково-технічних текстів, підібраних за фаховою тематикою і призначених для студентів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема навчання повноцінному, продуктивному читанню при недосконалому володінні іноземною мовою стає все більш актуальною. Це стосується передусім навчання читання на базі автентичних англійських текстів. Набуття когнітивно-комунікативного уміння та навичок свідомого читання з ясным розумінням змісту є важливим завданням в процесі вивчення студентами англійської мови. На сьогодні нерідко спостерігається ситуація, коли навчання читання як процесу добування інформації з друкованого джерела перетворюється на опрацювання текстів, тобто читання вголос, формулювання запитань та відповідей, письмовий переклад, переказ тощо. Читанню як виду мовленнєвої діяльності в процесі навчання іноземної мови приділяється недостатньо уваги. Зважаючи на обмежену наявність серед навчальних матеріалів адаптованих та синтезованих науково-технічних текстів, які, як правило, можуть бути досить складними через спеціальну термінологію, автор пропонує ширше використовувати для самостійної роботи студентів адаптовані та синтезовані твори художньої літератури на англійській мові.

Формулювання цілей статті. У цій статті розглядається необхідність впровадження адаптованих та синтезованих творів художньої літератури для читання студентами, які вивчають англійську мову в технічному ВНЗ. Самостійне читання таких творів сприятиме удосконаленню навичок читання і розуміння прочитаного. З огляду на результати вивчення опублікованих результатів досліджень, метою статті є аналізування та обґрунтування використання екстенсивного читання англійською мовою в процесі вивчення англійської мови в ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. В процесі вивчення іноземної мови у технічних ВНЗ використовуються, як правило, професійно-орієнтовані текстові матеріали. Кваліфіковані та небайдужі викладачі залучають до навчальної програми також англійськомовні науково-популярні, наукові і технічні тексти. Такі матеріали сприяють розширенню світогляду студентів, допомагають орієнтуватись в обраному професійному середовищі. Проте якщо існують відповідні збірки для окремих спеціальностей ВНЗ, в яких наводяться підібрані з навчальною метою, синтезовані англійськомовні тексти, то адаптовані для читання студентами-початківцями англійськомовні науково-популярні твори, повідомлення про новітні технології тощо майже відсутні. Отже студенти-

початківці, які ще не мають того рівня володіння англійською мовою, який дозволив би їм отримувати задоволення від прочитаного, зустрічаються з певними труднощами читання та розуміння прочитаного. У недостатньо мотивованих студентів такі труднощі можуть призвести до подальшого зниження мотивації. З метою уникнення такої ситуації автор статті пропонує звернути увагу на адаптовані книги англійською мовою, які з успіхом можна використовувати для зацікавлення студентів та підвищення їх мотивації. Такі книги сприятимуть всебічному розвитку студентів, виявленню їх обдарованостей, спонукатимуть студентів до активного самопізнання та до наукової діяльності [5]. Загальновідомим є той факт, що робота над художнім текстом дозволяє розвивати лексичні та граматичні мовні навички. При відповідному виборі книг можливо розкриття для студентів лінгвокраїнознавчих аспектів, адже з книг можна дізнатись про соціальний, культурний устрій іншомовного суспільства. Окрім цього самостійне читання на англійській мові допомагає виховувати естетичний смак, формує навички самостійної роботи студентів [2].

Серед позитивних особливостей художнього тексту є спрямованість на загальне пізнання людини, відсутність необхідності спеціалізованих фонових знань. Завдяки композиційній структурі художнього твору зберігається зацікавленість протягом усього процесу читання. Про значення деяких слів можна навіть здогадатися з контексту. Всі адаптовані книги на англійській мові поділяються на три рівні: початковий, середній і просунутий. Книги також містять, як правило, словники і цикл вправ для відпрацювання словникового запасу і граматичних структур. Адаповані книги на англійській мові найкраще підходять для екстенсивного читання, тобто читання якомога більшої кількості простих книг для задоволення. Екстенсивне читання є антиподом інтенсивного читання, яке на відміну від екстенсивного широко застосовується у вивченні англійської мови у всьому світі.

Існує думка, що адаптовані книги є знеособленим та скороченим переказом твору. При адаптації відомих творів здійснюється заміна застарілої орфографії на сучасну, заміна складних речень простими, наводяться пояснення історичних реалій або слів, замінити які не можна, зазвичай відмовляються від передачі просторічних або жаргонних виразів. Але, сучасне покоління студентів є представниками інформаційного покоління, отже їм притаманно, так зване, переглядове читання, або читання типу «сканування». Отже читання адаптованої англомовної літератури, яке можна умовно прирівняти до екстенсивного читання, може схвально сприйматись студентами.

Автор багатьох методик викладання англійської мови Кіран Донах'ю наводить багато переваг екстенсивного читання: «Воно (екстенсивне читання) включає в себе навички читання і письма, усні і слухові навички, зростання словникового запасу, а також підвищення мотивації, самооцінки та емпатії. Студенти, які багато читають, також стають більш самостійними учнями» [3]. Автор статті розділяє думку Донах'ю і підтверджує, що індивідуальна форма роботи сприяє розвитку високого рівня самостійності студента й дозволяє йому проявляти свої здатності [6]. Ав-

тор також вказує, що викладач іноземної мови повинен включати в план заняття всі види роботи, спрямовані на посилення прагнення студентів до іншомовної комунікації [6].

Наведемо деякі дослідження використання екстенсивного читання у вивченні англійської мови. Дослідження, яке здійснила в університеті Стамбулу Єрлі Усул, мало на меті довести, що практика екстенсивного читання є дійсно корисною для покращення швидкості читання [8]. В ході дослідження, студенти-учасники отримували текст для першого читання і повинні були читати в звичайному темпі протягом 90 секунд. Через 90 секунд їх зупиняли і рахували, скільки слів вони могли прочитати. Також студенти повинні були відповісти на питання щодо розуміння в кінці тексту, що вважалося показником розуміння прочитаного. Після 8-тижневої програми читання, протягом якої студентам давали повний урок по годині щотижня, щоб читати обрані студентами книги для читання (відповідно до їх інтересів), було повторено таку ж процедуру з іншим текстом. Отримані результати були порівняні, щоб побачити, наскільки практика екстенсивного читання сприяла швидкості читання і розумінню прочитаного. Під час цієї практики читання студенти повинні були закінчити читати принаймні дві обрані книги. Оскільки для цього часу в класі було недостатньо, вони також повинні були читати поза класом. Отримані результати виявили очевидне покращення швидкості читання, при цьому спостерігалась позитивна кореляція між швидкістю читання і розумінням прочитаного. Результати дослідження підтвердили важливість екстенсивного читання для набуття навичок швидкого читання та розуміння прочитаного, також було підтверджено зв'язок між цими навичками [8].

Представляють інтерес також дослідження ставлення студентів до екстенсивного і інтенсивного читання [4]. Деніз Ергуван стверджує, що читання – це не тільки спосіб придбання нової інформації і знань. Воно також підвищує зрілість і розширює обізнаність про сучасні проблеми. Читання також вважається одним з найбільш важливих компонентів у вивченні мови. Особливо, коли студенти самі вибирають текст, що призводить до зростання їх мотивації і впевненості, та як наслідок, створює більш позитивне ставлення до читання і вивчення мови. Результати цього дослідження показують, що студенти інтенсивно читають англійською, коли читання є обов'язковим компонентом курсу, але це не обов'язково їм подобається. Всі викладачі згодні з тим, що студенти майже не цікавляться читанням для задоволення. Очікується, що це дослідження допоможе практикуючим фахівцям краще зрозуміти сильні і слабкі сторони своїх студентів в читанні і внести необхідні зміни до навчальної програми, щоб створити більше можливостей і підвищити інтерес до читання. Ергуван зазначає, що звичка до читання важлива для розвитку особистості і розумових здібностей. При частому читанні книг читач підвищує свою здатність до аналізу ідеї інших людей, що допомагає мислити більш критично. Деніз Ергуван узагальнює думку, що мають використовуватись як екстенсивний та і інтенсивний підходи, як взаємодоповнюючі [4].

Існує певний досвід вітчизняних досліджень застосування екстенсивного читання в процесі

вивчення англійської мови, який охоплює різні думки з цього приводу. Кандидат педагогічних наук Бондарук Я.В. вважає, що: «Упровадження екстенсивного читання у процес вивчення англійської мови може стати своєрідним викликом для сучасної системи підготовки фахівців, які мають бути зорієнтовані на безперервне вдосконалення знань з англійської мови» [1]. Бондарук висловлює думку, що виважений вибір літератури, рекомендованої студентам для екстенсивного читання, є «одним із найголовніших завдань сучасного викладача англійської мови» [1].

Модернізація системи освіти, спрямована на формування комунікативної та мовної компетенції студентів, потребує змін у відповідності з потребами та вимогами сучасності. Безумовно, велике значення має підготовка викладачів ВНЗ. Викладачів слід заохочувати використовувати разом з англійськими науково-популярними,

науковими і технічними текстами адаптовані книги англійською мовою.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку. У статті були розглянуті переваги екстенсивного читання у вивченні англійської мови. Висловлюється думка, що для заохочення студентів до читання на англійській мові, таке читання має бути обов'язковим компонентом курсу. Як вітчизняні, так і зарубіжні викладачі та науковці спостерігають позитивний вплив використання художнього тексту на заняттях з англійської мови як іноземної. Автор відзначає позитивні переваги використання художньої літератури (зокрема, адаптованих книг на англійській мові) в освітньому процесі для мовного і естетичного розвитку студентів. Перспективним є вивчення вже існуючих адаптованих книг на англійській мові з метою відбору та застосування художньої літератури у навчальному процесі.

Список літератури:

1. Бондарук Я.В. Екстенсивне читання: застарілий метод чи сучасна модель вивчення англійської мови у вищій школі? *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2017. № 2(1). С. 92–99.
2. Гильманова А.А., Никитина С.Е., Даминова Э.Р. Использование художественных текстов для обучения чтению на иностранном языке. *Международный научно-исследовательский журнал: Педагогические науки*. 2016. № 4(46), ч. 3. С. 24–27.
3. Donaghy K. Seven Benefits of Extensive Reading for English Language Students (2016). URL: <http://kierandonaghy.com/seven-benefits-extensive-reading-english-language-students/> (дата звернення: 15.04.2020).
4. Erguvan, D. Students' Attitudes towards Extensive and Intensive Reading and Instructors' Motivational Strategies. *Arab World English Journal*, 2016. 7(2), pp. 136–150.
5. Кот Т.О. Розвиток особистісних якостей студента, необхідних для вивчення іноземної мови. *Сучасний рух науки: тези доп. VIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 3-4 жовтня 2019 р.* Дніпро, 2019. Т. 2. С. 253–256.
6. Моренцова А.В. Організаційні форми роботи при навчанні іноземній мові у вищих навчальних закладах. *Мова і культура*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. Вип. 19. Т. I (181). С. 449–454.
7. Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.
8. Usul S. The effects of extensive reading on fluency and comprehension. *International Journal of Language Academy*, 2017. Vol. 5(7), pp. 375–382.
9. Концепція розвитку англійської мови в Університетах, 2019. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-konceptiyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obov'yazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi> (дата звернення: 10.11.2019).

References:

1. Bondaruk, Y.V. (2017). Ekstensyivne chytannia: zastariliy metod chy suchasna model vyvchennia anhliiskoi movy u vyshchii shkoli? [Extensive reading: an obsolete method or a modern model of learning English in high school?]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyyny*, vol. 2(1), pp. 92–99. (in Ukrainian)
2. Gilmanova, A.A., Nikitina, S.E. & Daminova, E.R. (2016). Ispol'zovanie khudozhestvennykh tekstov dlya obucheniya chteniya na inostrannom yazyke [Using literary texts to teach reading in a foreign language]. *International Research Journal: Pedagogy*, vol. 4(46), t. 3, pp. 24–27. (in Russian)
3. Donaghy, K. (2016). Seven Benefits of Extensive Reading for English Language Students. Available at: <http://kierandonaghy.com/seven-benefits-extensive-reading-english-language-students/> (accessed: April 15, 2020).
4. Erguvan, D. (2016). Students' Attitudes towards Extensive and Intensive Reading and Instructors' Motivational Strategies. *Arab World English Journal*, vol. 7(2), pp. 136–150.
5. Kot, T.O. (2019). Rozvytok osobystisnykh yakosteï studenta, neobkhdnykh dlia vyvchennia inozemnoi movy [Development of the student's personal qualities necessary for studying a foreign language]. *Suchasnyi rukh nauky: tezy dop. VIII mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii, 3-4 zhovtnia 2019* [The modern movement of science: Abstracts of the VIII International Scientific and Practical Internet Conference, October 3-4, 2019]. Dnipro. Vol. 2, pp. 253–256. (in Ukrainian)
6. Morentsova, A.V. (2016). Orhanizatsiini formy roboty pry navchanni inozemniï movi u vyshchyykh navchalnykh zakladakh [Organizational forms of work used in teaching a foreign Language at higher educational institutions]. *Mova i kultura*. Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraha. Vol. 19. T. I (181), pp. 449–454.
7. Tarnopolskyi, O.B. & Kabanova, M.R. (2019). Metodyka vykladannia inozemnykh mov ta yikh aspektiv u vyshchii shkoli: pidruchnyk [Methods of teaching foreign languages and their aspects in higher education: coursebook]. Dnipro: Universytet imeni Alfreda Nobelia, 256 p. (in Ukrainian)
8. Usul, S. (2017). The effects of extensive reading on fluency and comprehension. *International Journal of Language Academy*, vol. 5(7), pp. 375–382.
9. Kontseptsiia rozvytku anhliiskoi movy v Universytetakh (2019). [The concept of English language development at Universities]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-konceptiyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obov'yazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi> (in Ukrainian)